

FİKİRLER

On beş günde bir çıkar ilim ve san'at mecmuası

CİLT: 2

15 MAYIS 1929

SAYI:39

Musahabe

Hürriyet içinde

Hür Nesil

Yarınki cemiyeti daima bu günden görmek mümkün - dir .

Yarınki nesli bu günün çocukları teşkil edeceğine nazaren, onların yaşayış tarzlarını, içinde bulundukları muhiti ve tabi oldukları içtimaî şeraiti tetkik etmek yarını görmek demektir . geçen gün mektepliler bayramında bulunanlar geniş bir hürriyet havası içinde yeni bir neslin yetişmekte olduğuna şahit oldular . Bu yeni nesil yeni bir devrin yaratıcısıdır .

Bunlar, bizleri öldüren mazinin, manasız ve boğucu taassubunu görmemiştir .

Fikri esaretin zincirleri varlıklarına bağlanmamıştır .

Eski devirde « Terbiye » kelimesinin ifade ettiği menfi ve öldürücü itaattan müstağni kalmıştır .

Bu nesil, ihtimamlı bir gübrede yetişen güzel ve olgun çiçekler gibi, yeni şeraitte ve daha başka muhit içinde yetişiyor. Onun içindir ki, bu

nesil bizden daha büyük, daha istirapsız bir hayat yaşayacaktır . Çünkü hayatının bizzat yaratıcıdır .

Filhakika inkılâbın hakikî harikası Dumlupınar zaferinden ziyade milletin manevî hüviyetindeki değişikliktedir . Türk cemiyeti, tarihinin uzun devirlerinde, bir kovan hayatı gibi hiç değişmeyen şerait içinde yaşadı ; daima dalâlet-kâr beş on mütaassıp onun şeraiti hayatiyesini tanzim etti .

Fena bir hastalık gibi nesilden nesle intikal eden bu kötü an'ane Türk ruhunun bütün neş'e ve cazibesini öldürmüştü. Eski devrin karanlıkları içinde yaşayanlar bu günkü içtimaî serbesti içinde o devrin tesir ve korkularını hâla hüviyetlerinde gizliyorlar. Yeni nesil bu noktai nazardan başkaca büyük, başkaca yüksek ve başka noktai nazardan eskisinden büsbütün farklıdır. O bu günkü vaziyetiyle ilkbaharda tabiat ortasında ağaçtan

ağaca konan kuşlara benzer .

*
* *

Aynıştayının dinî kanaatlarını, beşerî zekânın bir harikası olan telsizle , Amerikan papaslarının sorduğu bu günlerde Türk cemiyetinin ve Türk vicdanının kaytsız ve engelsiz serbestisi karşısında yüksek bir gurur duyabiliriz . Türk camiası içinde vicdanî kanaatını gizleyen ve vicdanî kanaatından dolayı isminin etrafında şüphe ve leke bulunan bir fert yoktur .

Bu vicdanî serbestî içinde, bugünkü nesile daha müsait şerait yaşatacak bütün amilleri şimdiden nazarı itibara almakta tereddüt etmiyelim .

İnkılâp dalgalarını istikbalin en geniş ufuklarınır kadar götürelim .

Hakikî hayat an'anelere istinat eden değil , bizzat aklın ve hayatın icap ettirdiği şeraiti temin edendir. Buna istinadendir ki, inkılâp senelerinin verdiği yüksek ve fe-

YENİ MEKTEPLERDE TEDRİS USULLERİ

— 4 —

TABAKAT TETKİKATI

A) TECRÜBELER :

Yeni mekteplerde suların, nehirlerin, havayı nesiminin arz tabakaları üzerine tesiri, tasallüp neticesi kaya tabakalarının tecezzisi, arz tabakalarının hareketleri, tereşşuh, nebean gibi muhtelif tabakat hadiseleri bittecrübe tedris edilir .

B) MÜŞAHEDE VE SEYAHATLAR :

Gezinti ve seyahatlarda çocuk en muhtelif ve canlı tabakat hadiselerini görmek fırsatını elde eder. Eksibeleri, taş, maden ocaklarını, mağaraları, uçurumları görür. Bir evin, bir kuyunun yeri kazıldığı esnada buradaki arz tabakalarını tetkik eder, tereşşüp, itikâl hadiselerini, kayalıkları, tepelerin meyillerini tirmanarak yerinde öğrenir .

Bu derste takip edilen usulü yapılan bir kaç seyahat hatırası daha canlı göstere-

yizli neticelere istinaden muhtelit terbiyeyi Liselerin kâffesine ve bilhassa Kız muallim mektepleriyle Erkek muallim mekteplerinin duvarları dahiline sokmak Türk camiasını ihtiyar dünya nazarında bir misal vaziyetine sokacaktır . Yarın aynı hayatı yaşamağa namzet iki zümreyi bugünden birleştirmek, kelimenin geniş manasile, onları yarınki hayatta muzaffer kılacak kuvvetleri şimdiden ihzar etmektir.

ASIM İSMET

cektir :

(FÜRFOZ) A SEYAHAT

(Namür) e gidecek tirene bindik. (Namür) den (Dinan) a kadar (Möz) vadisi sarp yalçın kayalar ile fevkalâde güzeldir. Burada (Fürföz) muhitinin bütün mağaralarını, su kuyularını, içinden duman çıkan deliklerini gördük. Mağaralar çok büyük değildi. Bunların içini mumlar yakarak dolaştık. Manzaramız çok garip idi; çünkü mağaralar içinde kablettarih zamanlarında yaşayan insanlara benziyorduk.

Bu civardaki bütün su kuyularında (Les) nehrile irtibat peyda eden tabii sifonlar vücutta gelmiştir. Kuyularla nehrin seviyesi birdir. Nehir suları yükseldikçe kuyuların da seviyesi, çıkar iner. Kuyuların derinliği «15» metredir. Bunlara yarısı taşla dolu olan açık bir delikten girilir.

Ağızdan duman çıkan delikler (Les) nehrile kuyular arasında, bir dağın yamacındadır. keçi yollarından geçilerek görülebilen bu deliklerin (Les) nehri sahası ile yer altında irtibatı olduğu söyleniyor. Bu deliklerden çıkan dumanlarla kışın teneffüs ederken ağızımızdan çıkan dumanların arasında hâdisite itibarile bir farh yoktur.

(ÜKLÖ) YA SEYAHAT

Tabakat ve kablettarih devirler noktai nazarından

çok şayanı istifade bir yarı ihtiva ettiği için evvela «Üklö» istikametini tuttuk. Bu yarın irtifai 400, genişliği 100, derinliği 8 metre idi. Buraya çok meyilli küçük bir yoldan çıktık. Patika etrafında kolleksiyonlarımız için çok şayanı istifade eşya ve vesaik bulduk. Maalesef bunlar çok azdı, çünkü bizden evvel bu rayı ziyaret eden âlimler tarafından toplanmıştı.

« PORFİR » OCAĞINI ZİYARET

Belçikada biri her tarafta goze çarpan, diğeri yalnız muayyen mahallerde bulunan iki nevi kıvrıarz teşekkülü vardır. Bunlardan birincisi deniz altından gelme rüsubî saha, ikincisi suhuru indifiye sahasıdır ki «Kerast» dan «Braban» a, « Lesines » den « Henot » ya kadar imtidat eder.

Burada pek dar bir sahadan çıkarılan Porfire çiçekler gibi arz üstünde tesadüf edilmez. Bilakis bunu çıkarmak için kazma makinaları ile büyük bir sahada kalın kil tabakalarını sökmek lazımdır.

Porfir ekseriya gümüşü mavi, bazan humuzlardan kararmış renkte bir taştır. Yerden kaba bir halde çıkarılır, dahilde, hariçte her yerde kaldırımları döşemek için kullanılır, epeyce kıymetlidir.

«Kenast» da eski yeni iki ocaktan istihsalât yapılmak-

tadır. Bunların her ikisini de ziyaret ettik; her iki ocaktaki teşkilât birbirine benzer. Eskisi 3250, yenisi yalnız 500 amele istihdam ediyor.

Büyük ocakta bütün va-goncukları harekete getiren makina dairesi çok geniştir. Ocak bir kilometro tulünde, yarım kilometro genişliğinde, «100» metro derinliğindedir. Teşkilât okadar büyük bir mesafeyi kaplar ki bir ucundan bakılınca diğerk taraftaki insanlar sinek kadar hüçük görünürler.

Ocaklar boylu boyuna sedlere taksim edilmiştir, işletme ameliyesi bunların içinde yapılır.

Patlatılan taşlar gayrı muntazam zaviyeli kütleler halinde çıkar. Büyük Bloklar şeklinde paralandıktan sonra yokuşlardan çıkan ve bir toneli geçen vagonlarla işleneceği mahalle nakledilir. Vagonları çeken büyük zincirin boyu 30 kilometredir.

Amelelerin hasır kulüpleri 6, 7 hektarlık bir sahayı işgal eder. taş blokları niha-yet bu Amele ile müntazam gönyeli hale getirilerek piyasaya sevk edilir. Burada her sene 65 milyon taş ihzar ve sevk olunur.

Taşların işlenmesinden kalan molozlar, ezici, ufalıyıcı makinalarla yol inşaatında kullanılan çakıl taşları ve iri daneli kum haline getirilir. Beton arme terkiбатта istimal olunan toz kadar ince kırma-

lar burada istihlal olunur.

«104» işçi «52» ocakta patlatılacak taş deliklerini açmak için levazım imal etmektedirler. Burada muhtelif alât dahi tamir edilmektedir.

Ameleni çok muntazam yemekhaneleri vardır. Bunlardan biri «900», diğeri «1200» kişiliktir. Sofralar bu-

yonca uzanup giden bir ka-löriferde amele yemeklerini ıstabilir.

Bütün bu teşkilâtın işgal ettiği saha tam «3000» Hektardır.

Tabakat tetkikatına devam edeceğiz.

Ahmet Hikmet

EVİMİN BAHÇESİNDE

«Ona son misra'lar»

Evimin bahçesinde aşkuma mini mini,
Zarif bir türbe yapıp nisyan koydum ismini!

* *

Toprağını taşıdım bu mukaddes türbenin
bir zaman çiğnediğin aziz yollardan senin!

* *

Bilirmisin burada defnedilmiş neler var?
Neticesiz hicranlar, şiirler, istiraplar!

* *

Benki senin ismini seve seve anardım,
Sen dışından gülerken ben içimden yanardım!

* *

Bu kabra aşkım değil, gömülmüş dört yılım var,
Sevmişim en sonunda aldanmışım ne çıkar?

* *

Ziyant yok! ve zaten neye değer bu ömür?
Ziyanı yok! yeterki sen tatlı bir hayat sür!

* *

Ben müsterih olurum eğer görürsem bannul
Eğer bilirsem senin bahtiyar olduğunul

Göztepe

Süleyman Şiddik

PESTALOZZI

Muasır terbiye esaslarını vazzenler arasında Pestalozzi ilk safta bulunanlardandır. Şimdiye kadar fransızca ve bilhassa alamanca olarak bu büyük terbiyecinin hayatı prensipleri hakkında pek çok eserler yazılmıştır. Pedagoji hakkında yazdığı mühim eserler uzun zaman metruk kalmış. ehemmiyetsiz gibi görünmüştü. Fakat vatandaşlarından bir kaç terbiyenin bu büyük pişivasının eserlerini terbiye âleminde tanıtılmışlar ve kendisine lâyık olduğu mevkii verdirmişlerdir.

Pestallezzinin çocukluğunu bilhassa kendi yazdığı eserlerinden öğreniyoruz. Pederi öldüğü zaman kendisi ancak altı yaşında idi. validesi, bütün hayatını, servetini oğlunu tahsil ve terbiyesine hasretmiş ve bu uğurda pek az annelerin yapacakları fedakârlıkları yapmıştır.

Validesinin pek cüzi kazancı ile yaşayan, tahsil eden Pestalozzi tatil zamanlarında o zaman Zürihte ikamet eden büyük pederinin yanına giderdi Pestalozzi dershanede az çalışkan, dalgın, garip seciyeli, hayalperest idi. O kadar iyi kalpli ve safdil idi ki sınıf arkadaşlarının ekserya istihzasına maruz kalırdı ve muallim daima bu vaziyette kalan bu çocuğun hiç bir şey olamıyacağını söylemekten çekinmezdi.

Pestalozzi ilk tahsilini bitirdikten sonra on sekiz yaşlarında orta mektebe girmiş ve orada kendisine bakmaması

hayal peşinden koşması gibi fena huyları nazarı itibare alınmazsa arkadaşları arasında çalışkanlıkta temayüz etmiş ve büyük bir şöhrat kazanmıştı. Pestalozzi bidayeten rahipliği tercih etmiş ve fakat bilahare, (Ruso) nun eserlerini okudukça, rahiplikten vazgeçmiştir o zaman, yeni çıkmış olan (Ruso) nun (Emil) ve Contrat Social gibi meşhur eserleri bir çok gençler gibi (Pestalozzi) yi de cezbetmişti.

(Pestalozzi) (Ruso) nun eserlerinden ilham alarak hürriyete aşık olmuş ve halkı esaretten kurtarmak, hürriyete kavuşturmak onun için en büyük bir ideal olmuştu. İşte bu sebepten dolayı idi ki Pestalozzi ben rahiplikten çekilmeliyim, kendimi hukuk tahsiline vermeli ve bu sayede fikri hürriyeti memleketimde tamim edebilmeliyim diyordu. Pestalozzi bu sebepten rahipliği terketmiş ve dediğini yapmıştır. Bu sıralarda isviçrede pek çok kimseler Pestalozzi gibi düşünüyor ve inkilâp yapmak zamanının geldiği kanaatını besliyorlardı. hürriyet ne inkilâp aşıkları aralarında bir cemiyet teşkil etmişler ve memleketlerini yolsuzluklardan kurtarmaya çalışmışlardır. 1762 senesinde bu vatanperver cemiyet bir tamim yaparak (Zürih) de idarenin bozuk olduğundan islahaya muhtaç olduğundan bahsedilmişti. o zamanın hakimleri bunların bu teşebbüslerine karşı şiddet göstermişlarsede gençler hiç

fütur getirmemişler ve icraatlarına devam ederek hakimlerden, müdürlerden adalet talep etmişlerdir.

Teşkilât ve inkilâba hizmet etmek üzere o zaman neşredilen bir mecmuada Pestalozzi aynen şu satırları yazmıştı :

Benim gibi vatani içinde küçük bir şahsiyet olan bir gencin tenkit, telin ve tashih etmeğe yeltenmemesini bana har gün söylüyorlar, pek âlâ bazı temenniyatta bulunmama müsaade olunamaz mı? Beni bundan kim mennebilir? o halde, temenniyatımı arzedeceğim, umurun nazarlari önüne vazzedeceğim. Temenniyatım şundan ibarettir: hiç bir büyük dimağ umurun nefine gayret ve sebatla çalışmağı şerefsizlik telekki etmesin ve hiç kimse de kendi madunlarına tenezzülsüzlük göstermesin, Namuslu ve çalışkan vatandaşlara kim olursa olsun hürmet edilmelidir. Namuslu bir adam yalnız kendi namusiyle iktifa etmemelidir, kendisi gibi bir diğerini de namuslu yapmağa çalışmalıdır ki bu suretle namuslu vatandaşların adedi çoğalsın. Muasır terbiyeden bahseden satırlarımızı gayet ucuz bir fiatla ta çobanlarımıza kadar satmalı anneler, babalar almalı, çocuklarını bu terbiye düsturlarına göre yetiştirmelidirler diyordu. Pestalozzi daima köylüleri düşünürdü ve bunlara nafi olmak için hukuk tahsilini terk etmeğe ve bir çiftçinin yanında faideli bir iş bulmağa karar

İZMİR İKTİSAT FAKÜLTESİ

«Hayat»ın 29 Kânunusani 1928 tarihli ve 61 numaralı nüshasında müderris İzzet beyin «Fikirde ademi merkezîyet» atlı bir musahabesi çıkmıştı. Bu musahabede İzzet bey bu günkü medeniyette ilme, fikre güzel san'atlara ait bütün faaliyetlerin şehirlerde toplandığını izah ettikten sonra bunun mahzurlarını ve bu mahzurlara karşı koyacak çareyi gösteriyor. Fikrî hayatta merkezîyetçiliğin cari olduğu Fransa ile, aksinin cari olduğu Almanya'yı mukayese ediyor.

Fransada düttün fikir hayatı Pariste temsruküz etmiştir. Yegâne ehemmiyetli darülfünun Paristedir. Fikrî merkezîyet Fransada diğer Fransız şehirlerindeki darülfünunların Parise nisbetle sönük kalmasını mucip olmuştur. Bundan dolayıdır ki Strazburg darülfünunu Almanlar zamanındaki

vermiş ve bir arkadaşı tarafından teşvik edimiştir. Pestalozzinin arkadaşlarından biri bir gün (Puso) nun yanına gitmiş ve bu büyük filozofun ağzından kır hayatı hakkında aynen şu vecizeyi öğrenmişti: (Puso) demiştir ki: Esaret diyarlarında insanlar sanankâr ve hürriyet diyarlarında çifçi olmalıdır.

Pestalozzi, bu suretle çiftçiliğe heves etmiş ve memleketinde büyük bir ziraat âliminin tesis etmiş olduğu çiftliğe telebe olarak devamla başlamıştı.

Ali Rıza

revnakını muhafaza edememiştir. Böyle memleketlerde bir noktada hudutsuz bir bulluk ve diğer taraflarda son derece kıtlık hüküm sürmektedir. Halbuki Almanyada her mühim şehrin bir ilmî haysiyeti her darülfünunun kendine mahsus bir ehemiyeti vardır.

İzzet beyin pek isabetli olarak vazettiği prensibe göre bize tekatdüm etmiş olan nesillerin merkezîyetçiliğine mukabil cumhuriyet devrinde fikrî faaliyet va teşkilât programımız ademi merkezîyet umdesinden mülhem olmalıdır. Bu suretle « ilim ve san'at memleketin her tarafında serpilip büyüdüğü nisbette hal-kin ekseriyetinin ondan istifade etmesi kolaylaşır, tahassüs ve tefekkür mevzuları artar, fikir hayatı zanginleşir. »

İzzet bey fikrî hayatımızın İstanbul ve Ankarada temerküzünün kâfi bulmuyor, «ben İzmirli aynı ehemmiyet derecesinde görüyorum» diyor.

İstanbulda yükselen darülfünunun, Güzel San'atlar Akademisinin, devlet merkezinde yükselen hukuk fakültesinin ve diğer müesseselerin, Zonguldakta yükselmeğe başhyan maden mühendis mektebinin yanında İzmir İktisat Fakültesinin yükselmesi memlekette İzzet beyin özlediği mes'ut inkişafa doğru atılmış mühim bir adım olmaz mı?

İstanbuldan sonra vatanın en kalabalık şehri olan bu şehir, «İzmir-Bandırma», «İzmir-Afyon», «İzmir-Ödemiş»,

«İzmir-Eğirdir» demiryollarıyla memleketin bütün ana yollarıyla, en zengin menbalarıyla bağlanmıştır. İzmir körfezi Türkiyenin bütün iskeleleriyle, Türkiya ile münasebeti olan bütün cihan iskeleleriyle temas halindedir. İzmirin bu azim ihracat ve idhalât faaliyetlerinin içindeki mevkii yalnız ortada bulunup bir transit merkezi olmaktan ibaret değildir. Bizzat İzmir vilâyetinin ve Türkiyenin en kalabalık mıntakasını teşkil eden civar vilayetlerin bütün, incir, üzüm, zeytin yağı, pamuk, palamut, meyan kökü v. s. mahsulleri Türkiyenin hemen hemen belli başlı srevetini teşkil eder.

Ticaret, iş hayatına adam yetiştirmek için bugün İzmirde yalnız Ticaret mektebini görüyoruz. Bu orta derecede bir mekteptir. Bir de Maarif ve kâletinin fazla para sarfederek açmaya teşebbüs ettiği «Sanayii Nesciye ve kimyeviye Mektebi»ni zikredebiliriz.

İcrayı ticaret etmek, zenatı yürütmek, inkişaf ettirmek için bu mektepler son derece mühimdir. Bunların muvaffakiyetini hepimiz bütün gönlümüzle isteriz. Fekat İzmir, tesiri bütün Türkiyeye şamil olan öyle büyük bir iktisat hadisesinin mekânıdır ki orada yani yerinde bu hadiseyi önünü arkasını, içerisini dışarısını görerek sayı, faaliyetleri, alımı satımı müşahade ve izah edecek, toptan kavrayacak bir «Şuur merkezi»ne

FELSEFE VE ÜSULU

İlk insan tabiatın ortasında yaşamağa başladı. Müteadit ihtiyaçları var. Zekâsı henüz pek iptidai. Bu ihtiyaçlarını nasıl temin edeceğini bilmiyor.

Göge baktı: Akşam yıldızlar doğuyor, ay doğuyor. Sabahleyin güneş. Bir mevsim geliyor her taraf yeşilleniyor. Sonra sararıp kuruyor. Bu hadiselerdeki intizam ile bir de Ölüm hadisesi hayretini mucip oldu ve bunları daha derin anlamağa yeltendi. İşte bu hayretten felsefe ve felse-den sonra fenler doğdu.

Her günkü ihtiyacını temin için (tabiatı) daha âkilâne daha usuli bir tarzda tetkik etmesi icap ediyordu. Çünkü böyle yapmadığı takdirde hemen daima muvaffakiyetsizliğe ve tehlikeye sürükleniyordu.

Bir taraftan bu (Hayret ve Tecessüs) hissini tatmin, diğer taraftan ihtiyacı hayatiyesini temin gibi iki kat endişeden «Fen» dediğimiz «mülâhazalı

ihtiyaç vardır. İzmir İktisat Fakültesi ile bu şuura nail olabiliriz.

«Vazife uzuv yaratır» derler. Çok esaslı bir hayat prensibidir. Türk cemiyetinin bu kısaca saydığımız hayat canlılığını ve bolluğunu haiz olan İzmirde bir iktisat fakültesi yaratması beklenemez mi?

Bu hususta mütehassıslarımızın fikirlerini, bizi tenvir etmelerini bekleriz.

Aydın Can

bilgi» değmiştir.

Müspet Fenlerin Teşekkülü Tarihçesi

İnsan bu muzaaf ihtiyaç tesiri altında tabiatı tetkike başlayınca bunu pek kolay sandı. Tabiatı olduğu hal üzere görmek için gözümüzü açıp bakmaklığın kâfi gelmediği gibi tabiatın mahiyetini, kanunlarını ve takip ettiği nizamı anlamak için «Mülâhaza ediverme» nin kâfi olduğunu zannetti.

İlk yunan filozofların felsefi muakala ve mülâhazaları işte bu zannın naticesidir. Fakat çok geçmeden- hatta yine eski yunanlılar zamanında- anlaşıldı ki: bir lemhada tabiat anlaşılabilir. Pek muğlaktır. Adeta namütenahi bir derecede muğlaktır, muammadır.

Eğer tabiatı anlamak istiyorsak «Dekart»ın dediği gibi, acele etmemeli, adım adım ilerlemeli ve tesadüf ettiğimiz müşkülleri küçük küçük parçalara ayırarak hal etmeğe çalışmalı.

Şu halde demekki insan tabiatı, sahil bir surette anlamak için bu «Mecmuai hadisatı», bu küllü parça parça parçalamak mecburiyetindedir. Bu parçalarda bazıları birbirlerine müşabih olacak, ve nihayet müşabih hadiseleri havi birer gurup meydana gelecektir. Bu guruplar «Fen» lerdir. Mecmuu ise felsefedir.

«Kül» den ilk ayrılan ri-yaziya olmuştur. intibah dev-

rinde fizik ayrıldı.

18 inci asrın sonlarına doğru «Lavvazye» ile kimya, simyalıktan çıkarak ayrıldı. 20 nci asrın iptidalarında fizyoloji ayrıldı. Şimdi de Piskoloji ve sosyoloji külden «yani felsefeden» ayrılmak üzere dirler.

Müspet fenleri felsefe ile ikmaletmenin zarureti, felsefenin lüzumu

Felsefe, şu sebeplerden lazımdır:

1 — Fenlerden her biri, «Kül» dediğimiz kâinatın bir parçasını anlamağa çalışır ve bunun neticesi olarak «kül» hakkında bir hüküm veremez. Halbuki insan, o kül hakkında bir hüküm ve mana vermek sıfatı farikasile diğer mahluklardan ayrılır. Binaen aleyh teferruattan bahseden fenler yanında birde bunlardan her birinin mutalarını alıp kâinatı umumî tarzda anlamağa çalışacak olan «felsefe» lazımdır.

Her fen, kendi sahasındaki hadiseleri mahdud kanunlara bağlar. azamî mikdardaki hadiseleri, asgarî mikdardaki kanunlara rapteder. Felsefe ise bütün fenlerin kanunlarını tek bir kanuna sokmak ister. bunun içindirki Sipenser:

Fen, kısmen tevhit edilmiş, felsefe ise tamamen tevhit edilmiş marifettir, der.

2— Fen, kendi hadiselelerini tarassut ile kanuna bağlar. Lâkin ruhu beşer, her fennin kullandığı usulün neticelerini kaydetmekle iktifa etmez. Ru-

Felsefenin usulü

Fenler ile felsefe arasındaki farklar

1 — Fenler, tabiat hadiselerini tasvir ve kanunlarına bağlarlar. Hadiseler bir defa kanuna bağlandıktan sonra şu mes'eleler tevarüt eder: Bu kanunlar sureti katiyede sahil mi, yoksa sıbhatları takribi mi? İçinde yaşadığım şu kâinatın mahiyet ve tabiatından ne gibi neticeler istihraç edebiliriz? Bu suallere ancak felsefe cevap arar.

Fenlerin istihsal ettiği tenkit ile felsefe fenden ayrılır.

2 — Bu mevzu başkılığı felsefenin metoditikte başkılığını intaç etmektedir. Fende usul: tabiatın bize arzettiği hadiseleri tarassut ve tasvir etmektir. Meselâ fizikçi suat tarassut, aynada sureti inikâsını, suda sureti inkisârını, mengurda tahallülünü tarassut eder. Vazifesi: tabiatı adım adım takip etmek ve tabiatın arzetmediği bir haleti hiç bir sûretle kabul etmemektir.

Felsefî taharriler, hadiseler ile değil, hadiselerin meydana getirdiği neticeler üzerinde uğraşır. Hadiseler tarassut ve tecrübe usulü ile toplanmıştır. Binaen aleyh felsefe Hadiseleri toplama metodu olan tarassut ve tecrübe usulünden başka metoda maliktir kişudur. Fennî neticeler üzerine tefekkür ve mülâhaza... Bu neticeler yalnız akıl ve muhakeme ianesile tahlil edilir ve daha bir takım netaiç istidlâl olunur.

O halde fenlerin usulü: tecrübe ve isbat usulüdür.

Felsefeninki ise: Tecrübe ve isbat usuliyile elde edilen

hu beşer, bu neticelere bir kıymet takdir etmek ve bu neticelere isal eden fennî metodların kıymetini anlamak ister. Bundan başka kendi marifetimizin hudut ve kıymetini de bilmek ister. Buna «Umumî intikat» denilir ki bu işi büyük filozoflardan başlıca Kant, Renanvier, Hamilton yapmıştır. Bilhassa bu iş, hiç bir fennin sahasına girmez. bu tamamen felsefe-sizdir.

3—İnsan, tabiatın ne olduğunu anlamağa koyuldisse bunun dirilik haysiyetinden olduğunu biliyoruz. Bunun için de «Fen-Bilgi» lazımdır. Fensiz yani sebeplerini bilmeksizin, yapılan iş daima telâkîlidir.

Fenler ikmal edilmiş olmaksızın uzaktır. Bilhassa pek muğlak olan insandan, insanların müteakib münasebetlerinden bahseden fenler, büsbütün başlangıçtır. Bunun neticesi olarak: Fenler, ekseriya, bizim amal ve harekâtımıza taalluk eden şeylerde bizi tenvir etmiyor. Bununla beraber eğer hayattan vaz geçmek istemiyorsak, bir takım amellerde ve hareketlerde bulunmağa mecburuz.

Fenlerin mutalarını ele alarak kendi noktai nazarını da bunların üstüne konyup bir takım (düstürü amal) yapmağa uğraşan felsefedir.

fenlerin her biri ikmal edilip son sözlerini söylemeler bile gene felsefeye ihtiyaç vardır. Çünkü her fen, ancak kendi zaviyesi altından mutalaa yürü-

tecektir. Halbuki amalimizin ekserisi, kâinat ve hayat hakkında (umumî bir fikir, umumî bir noktai nazar) talep eder mahiyettedir. Bir halü hareket prensibi tayin edebilmek ancak hayat ve kâinatı (umumî bir görüş) ile kabildir. Binaenaleyh felsefe, fenler ikmal edilmiş olsa bile, ahlâk ve içtimaiyat noktai nazarından daima lüzum olacaktır. Çünkü kâinatın hey'eti umumiyesi hakkında bir fikir ve telakki elde etmeğe uğraşır.

3—Bazı mes'eleler vardır ki tarassut ve tecrübeden, hatta zekâ ve taakkul sahasından da hariştir. Edyanı semaviyenin cevap vermeğe uğraştıkları (mabâdüttabiiyat) mes'eleleri gibi ki bunlar kâinat ve mafihanın mebd ve sonu ve maddenin aslı mes'eleleridir. Fen, göz önünde olan şeyi hâl etmeğe uğraşır. Mebd ve son mes'eleleri onun tecrübe sahasına girmez.

İnsan ise arz üzerinde yaşamağa başladığından beri bu mes'elelerle alakadar olmuştur. Ben neyim, nereden gelip nereye gidiyorum. Bu dünyada vazifem ne? diye düşünmüştür.

Bu hayret ve düşünmeden insanda, insana has olan mabâdüttabiiye ihtiyacı doğdu. Şopenhaver: insan, hayvan mabâdüttabiidir, der.

Binaen aleyh cüziyattan bahseden fenleri toplayıp bir (Sentez-Terkip), bir (umumî fenscience universelle) ve bunun yanında bir (umumî intikat) yapmak zaruridir ki felsefenin işi işte budur.

neticelerin sıhhat ve kıymet derecesi üzerine tefekkür ve mülâhaza usulüdür.

3 — Bu metod başkalığı, varılan netayıç başkalığını mu- cip olmaktadır. Fennin elde etti- ği netice, isbat ve tebyin edil- miş bir şeydir. Felsefenin böyle isbat ve tebyin edilemez. Bu- nun içindir ki her (felsefi mu- kale ve mes'ele bir az farazidir.

Felsefenin hal ettiği şey, doğruya çok yakın olabilir. Belki doğrudur; fakat şüp- heden tamamen âzade değildir.

4 — fen ile felsefe arasında noktai nazar başkalığı da var: fen, mahsûs hadiseleri (renk, savt, hareket gibi) mutalaa eder. Meselâ hararetin ve yahut ha- rareti meydana getiren ihtizaz- ların (İleri üla)larını mütalaa etmez. Tabiri diğerle fen mad- deyî teşkil eden asıl cevheri; ecdam veya hareketin metafizik mahiyetini aramaz. An'anevî felsefeye göre filozofun asıl vazifesi budur.

5 — Fen, bize tabiatı oldu- ğu gibi arzeder. Ta'biatın bi- zimle münasebeti olup olmadı- ğını nazarı itibara almaz.

Fenler tamamen (objektif) ve (az insani) olmak ister. Fenler, bizim arzu ve tema- yüllerimizle, bizim saadet ve felâketimizle meşgul olmaz. Fen nazarında insan, diğer tabiat hadiseleri gibi, izah edil- mesi lâzım bir (hey'eti mec- muai hadisat) tan başka bir şey değildir ve bu (mecmuai hadisat) içinden bir çoğunu meselâ manevi varlığımıza ait olan sahanın bir çoğuna cevap veremiyor, hal edemi- yor.

Binaen aleyh fenlerin ya- nında başka bir noktai nazar

daha lâzımki insan bununla halû hareketi için bir kılâguz yapsın, temayüllerine bir isti- kamet versin, ve fakat bunları yaparken, fenlerin, tabiat ve insan hakkındaki mütalarını esas alsın.

Fennî ve objektif noktai nazara (insani noktai nazar)ın inzımamı lâzımdır. Çünkü büt- tün tetkik ve cehtlerimiz an- cak kendimizi, mukadderatı- mızı ve halû hareketimizi daha iyi bilebilmek içindir.

İşte bu insani noktai nazar felsefeye mahsus iştir. Felsefe insanı, merkez olarak alır ve insanın mukadderatını, faali- yet ve netayicini tenvire çalışır. (Tabiat) a, fotoğrafisi alı- nacak bir şey nazarile değil, hareket ve faaliyette buluna- cağımız bir «Muhit» nazarile bakar, ve bittabi neticede, bu harekât ve a'malimizi en iyi

surette icra ettirecek düsturlar bulup öne sürer,

Hulâsa: Fen, hadiseleri ol- duğu hal üzre mutalaa eyler.

Felsefe: amellerimizi ve fiillerimizi izah ve kılâguzluk edebilmek gayesiyle fenni ne- ticeler üzerine bir takım mülâhazat ve tenkidatta buluna- rak, bu natayice « toptan bir mana» verir.

Felsefe ile Fen arasındaki münasebat

Felsefe, fenden başka ol- makla beraber unutmayalımki aralarında pek sıkı münasebet de vardır. Şüphesizki felsefe, fennin mütalarını aşar. Fakat bu aşması, yine fenlere istina- den olmalıdır. Fen ve tecrübe- nin sağlam zeminini terk ile zavallı muhayyelemizi takip ederek misitizme dalmak ka- dar tehlikeli bir şey yoktur.

SİYAH İNCİLER

Üç kat ipeği büktüm dizdim bir bir sayarak

Yirmi yedi yulımdan bir dizi inci yaptım ;

koştum sakat gönlümle yollarda aksuyarak

bu kefaretim dedim bir güzele bıraktım ..

Gerdanında yer verdi siyah incilerime

Pençe pençe gözleri batıyordu derime;

bir yalvarış kuvveti geldi de ellerime

Diz çöktüm o ilâha ben uzun uzun taptım ...

Gelâl Enver

Eflâtun, Kant, Aristo, Ga- lile, Dekart, Bakon, Nevton, Linç, Spinoza gibi büyük fi- lozoflar aynı zamanda büyük âlimler idide.. Felsefe sistem- lerini, kendi zamanlarındaki Fenler üstüne kurmuşlardır.

Binaen aleyh bizde felse- fede, daima fenlerden ilham almalıyız; fenlere dayanmalı- yız.

Bugün eğer felsefe, tam fenni usulü taktip edemiyorsa hiç olmazsa «akıl» ve «hür bir surette tenkit» e müracaat et- meli ve mülâhazatında: noktai azimet olmak üzre, **Fenlerin mutiyatını** esas almalıdır. İntibah devrinin ve 17 nci asrın büyük filozoflarının tav- siyesi ve hile felsefe:

Akla değil, imana hitap eden ve ispat edilmemiş haki- katları kabul ettirmeme uğraşan her türlü «otorite»yi red et- melidir.

Felsefe :

1 — Bütün meseleleri, ze- kâyi beşer nuru altında tetkik ve mütalaa edecek

2 — Bunlardan ispat ede- bildiği şeyleri kabul ve tasdik edecek ;

3 — « Muhtemel » olan şeylerle « Doğruya yakını » ayırd edecek;

4 — Bunlardan madası hakkında şüphe veya inkâr edecek .

İşte ancak bu şartlardır ki felsefe, zarurî ve feyizli bir şey olabilir. yoksa hiç faydası olmaz ve hatta tehlike olur.

Yukarıdaki izahattan anla- dı ki felsefe, fenlerden, mev- zuu, usulü ve neticelerdeki kıymet itibarıyla başkadır.

Fennin irad ettiği ve fakat kendi metotlarıyla halledeme-

diği bir takım mes'elelere ce- vap olabilecek bir (heyeti mec- muai faraziyyat) var ki bunlar fen sahasından hariştir. Bu saha işte felsefenin sahasıdır.

Bunun içindir ki Eflâtun, felsefeyi: Gayri meriyata ait ilimdir, diye tarif etmiştir.

Çünkü mevzuu, tarassut ve müşahade edilmeyen şeylerdir.

Aristo: İleli üla, ve ileli gaiye ilmidir, demişti. Yuka- rıdaki izahâtı hulâsa etmek suretile felsefeyi şöyle tarif edebiliriz : en iyi bir surette harekette bulunmak gayesiyle bütün bildiğimiz şeyler üze- rine tenkidi mülâhazatta bu- lunmaktır.

Bizim harekât ve amali- miz başlıca üç istikamettir.

1) Ya tabiatı ve kanunla- larını anlamağa çalışırız. Bu faaliyetimiz neticesinde fenler meydana geliyor. Felsefe, bu fenlerin metotlarını ve pren- siplerini tenkit eder. Bu: mantık usuliyatın mevzuunu teş- kil eder,

2) Yahut faaliyetimizin mevzuu, kendimiz ve diğer insanlardır. Nasıl hareket et- mekliğimiz lâzım geldiğin ararız.

3) Yahut faaliyetimiz, has- bi ve kendi zevkimiz için olabilir. Bu da «bediiyat» ın mevzuudur.

Nazari ve ameli bütün bu ilimler: Kendimizi, tabiatı, kâinattaki mevki ve mukadde- ratımızı hey'eti umumiyesile kuş bakışı arama bakma hu- susunda birleşirler. Bu umu- mi görüşe « Mabadüttaiyyat » derler.

Eskiler psikolojiyi felsefe- nin içine sokarlardı. Fakat Psikoloji: Muvazat kanunu

bulunduğundan beri, Psikoya- tolojinin mutaları tetkik edil- dikten, bir çok şuur hadise- leri ölçülüp kontrol edilebil- diği zamandan itibaren artık fen olmuştur.

Şimdi felsefenin, Psikoloji karşısında alacağı vaziyet te diğer fenlerin karşındakinin aynı olacaktır: Psikolojinin verdiği neticeleri tahlil ve ten- kit ile bunlardan kâinat ve mukadderatımız hakkında (U- mumi bir fikir) istihraç etmek..

Fakat Psikoloji, felsefe ile diğer fenlerden daha ziyade münasebetdardır. Çünkü dü- şünme, hareket etme, his et- me vasıtalarını bize öğrediyor.

Bediiyat, Mantık ve ahlakıyatın Felsefa ile münasebatı

Bu üç şube arasında sıkı müşabehet, hatta bir dereceye kadar ayniyet vardır. Her üçü de, aynı zamanda hem ruhi hem içtimai olan şeraiti tetkik ederler. San'at, fen, ah- lak insanın Psikolojik tabia- tını gösteren sahalardır. Bun- lar aynı zamanda faaliyeti iç- timaiyenin mahsulleridirde.. Çünkü her üçü cemiyetlerin ve medeniyeilerin tabiatları ve tekâmüllerile alakadardır.

Ve nihayet her üçü de te- mamen hasbi faaliyetler de- ğildir.

Bediiyat : Zevki,

Mantık : Zekâyi,

Ahlak : Halû hareket ve seciyemi. terbiye etmeği gaye edinir.

Bunları yalnız kendi saha- larına ait kanunları bulmağı değil, bir takım ameli kaide- ler vazetmeğe uğraşırlar. (Ha- diseler)den ziyade (kıymet mes' eleleri) ile uğraşırlar..

İskolâstizm devrinde Terbiye

— 3 —

Tarihte en büyük teced - düdb İslâmiyet yapmıştır.(İslâmiyet ayı şahsı ikiye böldü. Pala sallayarak kardaşını kesmege giden Ömerle, Berberistana kadar uzuyan İslâm hududunu âdilane idare eden Ömeri düşünelim.) Bu günün medeniyeti birazda kuvvetten doğmuştur. Halbuki İslâmiyet Medeniyetten doğmuş bir kuvvettir. Bu sayededir ki (Bir asırda Okyanusları birbirine birleştirdi, akvamı birbirine kaynattı, tarihleri birbirine hamur yaptı.)

(Medeniyet ne yalnız ruhların fazileti ve ne yalnız dimağların aydınlığıdır. asıl hakiki medeniyet ruhların fa-

ziletile dimağların aydınlığı arasındaki ahenkten doğar. Eski İslâm medeniyeti işte böyle tam ve mükemmel bir medeniyettir.)

İslâmiyette maddi umranla manevî umran birlikte büyü müştür. Kurunu vustanın stıkıcı, bunaltıcı havası içinde dünyanın birçok yerlerinde medeniyetler yaratmıştır:

İstanbulda, Kahrede, Semerkantte

Kurunuvustada Avrupanın uyutulmağa, öldürülmeğe mahkûm edildiği esnada serbest hareket eden İslâm müfekkiresi muazzam medeniyetini ibda ediyordu.

Arabistanın çorak ve yarı çöllerinde geniş bir hürriyet havası teneffüs eden ruhlar dünya medeniyetin ilk hediyeelerini birer birer veriyordu.

« Daha Elmemun zamanında İslâmlar Bariamer sahlinde bir derecelik kavsın mesahasından arzın cesametini hesap etmişlerdi. Bizansta (Ervahi tayyibenin) cinsiyeti münakaşaları yapılırken İslâmlar ecramin harekâtı, kanunları keşf, semanın haritalarını tanzim, yıldızların arza budiyetlerini tayin ediyorlardı, Madeniyattan ilk edviye keşfeden İslâmlardır.Tarih operator olarak (Ebulkasım Zühravî)yi kaydediyor.Cepir, müsellesat, ilim âlemine İslâmiyetin hediyesidir.(Ebulhasen) Fizik, fizyoloji, kozmoğrafya ilimlerinin vazîdîr.

M. Rahmi

Havayi nesiminin kesafeti ve kaç kilometre olduğunu da - hiyane keşfeden odur. Fecir, şefak hadiselerini izah eden, inkisarı ziya meselelerini hal eden odur. (Keyfiyeti rüyet) nazariyesinin keşfi (Kant) ın değil onundur. Tazyıkı nesimî ile kesafeti havaiyenin keşfi Toriçelliye ait değil ona aittir. Asma saatlara rakkası ilk tatbik eden (Höyken) değil ibni Yunustur. Fosforu alman (Brant) değil Beşir keşfetti. Cebrin hendeseye Dekartın değil mülûmanlarıdır. Hele müsellesatta (Veter)ler yerine (Ceyp) ler usulünü keşfeden garplılar değil (mehmet bin Musa)dır. İslâmlar; ilim ve fen sahasındaki bu terakkıyattan sonra din, fıkıh..... gibi fikriyat sahasında da mücellet abidat ve lâyemut eserler. vücuda getirdiginden buşka, beşeriye adalet, ahlâk, ulviyet, hakkındaki yeni ufuklar açtıktan başka maddi umran itibariyle de harikulâdelikler ibda ettiler.»

« Endülüste bir çok şehirlerde parke döşeli idi,Halbuki dört asır sonra Pariste sokaklardaki çamurdan ge - çilmiyordu.»

« Bin sene evel Endülüs şehirlerinin sokakları baştan başa aydınlıktı. Ondan onyedî asır sonra Londura sakaklarından karanlıktan geçil - miyordu.»

Kurtuba , Tulaytula gibi

BİR MİSAL : OCAKLILAR

Faaliyetimizin her cephe - sinde , müşterek ve marazî bir nokta var: Daima teksife muhtaç olan kuvvetlerimizi dağıtıyoruz ; bu suretle zaif - leyen hamleler nihayet sö - nüp gidiyor.

Bu ; ilim hars ve iktisat işlerimizde daima tekrar et - tiğimiz bir hatadır.Eğer bun - ların âkibeti yalnız müteşeb - bislerinin münkesir olmalarıyla kalsa telaşa değmeyebilir.

Halbuki, bütün bu faali - yetlere muhitimizi de iştirak ettirmek isteriz . İlk ve yeni her şeydeki cazip tesirle buna müvaffak ta oluruz . Fakat neticenin akameti , muhitte öyle aksül'ameller bırakır ki

şehirler muhteşem saraylarla dolu idi . Halbuki o zaman Avrupa merkezlerinde hükû - mdarların konaklarının ba - cası bile yoktu . Dumanlar çatı arasından çıkıyordu. [*]

Barbarların Romayı is - tilası Kurunuvustayı kapadı . Türklerin İstanbulu fethi de Kurunuvusta gibi beşeriyet için çok korkunç bir heyûlâyı mahvetti. Bizansın ve Garbın bir takım kör ve müteassıp müverrihleri bunuda bir bar - bar istilâsı gibi görmek iste - diler.Halbuki, bu hadise şüp - hesiz daha yüksek,daha dinç ve sağlam bir medeniyetin daha çürük, daha küçük bir medeniyete galebesinden başka bir şey değildi .

-Bitti-
I. Yasa

diğer mâşeri faaliyetler için artık bir mâkes bulmak hayli güçleşir .

Halbuki her şeyden evel bizi muhit olan kitlenin bütün ileri hamlelere iştiraki , ilti - haki hayatı bir zarurettir.Onu hiç bir zaman kendi haline terkedemeyiz.

Şu halde müdir ve mü - never zümre bu mecburiyete inandığı takdirde , arzedilen aksül'amellerden yalnız çekin - mek değil, bu güne kadarki - leri de sür'atle izale etmek zaruretindedir.

Bunu bir misal ile izah edelim :

Türk Ocakları bütün bir neslin , senelerdenberi esirgemediği ilâhi bir ceht ve şayanı hürmet bir fedakâr - lıkla kurduğu teşekküldür ve onun ilim, hars cephelelerinde vadettiği bir çok faaliyetler vardır ve bütün Türk cami - ası da bu çatı altında,mev'ut şeylerin tahakkukuna çalış - māk yahut beklemekle mü - kelleftir .

Nazariyat itibarile her ke - sin ittifak ettiği bu cihet şe - niyette büsbütün başkadır . meselâ(Halk Bilgisi)hakkında memlekette şumüllü bir ha - rekete başlamak lâzım.. Der - hal yeni bir teşkilât.. Halbuki buTürk Ocaklarını nbelli başlı bir işidir .

Esasen yeni teşkilâta gi - renlerin heman hepsi de o - caklıdır.

Şu halde bu faaliyeti oca - ğın kurulu düzeni içinde baş - armak daha doğru değlmidir? Halkta maarif teşkilâtına

muaavenet hissi uyandırmak lâzım; buda Ocağın ötedenbe - ri kısmen yaptığı ve fazlasile yapmağa mecbur olduğu bir iştir. Halbuki bu işi yeni bir teşekkül halinde yine ocaklı bir zümre üzerine alıyor .

Bunu mahallî teşekküllere tatbik ile de izah edebiliriz : Yerli mallarını korumak bir ocaklının senelerdenberi dilek - leri arasındadır . Halbuki bu hayırlı yolun muhterem ocaklı yolcuları , ayrı bir teşekkül halinde çalışmaktadır.

Eski ve yeni san'atlar Ocağın en kuvvetli cephesidir. Böyle olduğu halde, asarı ati - kayı seven ocaklılar, ayrı bir zümre halinde çalışmaktadırlar.

Bunlar gibi bir çok faa - liyetler isbat ediyorki :

Ocaklı arkadaşlar,fedakâr bir hisle milli borçlarını öde - yorlar , onlara bu hayırkâr işlerinde muvaffakiyet dile - mek bir borçtur , müahaza hatırımızdan geçmez.

Ancak biz demek istiyö - ruz ki eğer bunları ocak çer - çivesi içinde muhtar zümreler halinde yaparsak hem ocak - lılığımızı unutmamış, hemde sayimizi teksif etmiş oluruz. Filhakika bu teşekkülleri kur - mak için her suretle sarfedi - len emek ve kudret ihmal edilmeyecek kadar kıymetli ve bize lâzımdır, bunu o faa - liyetin devamı için sarfeder - sek maksat daha çabuk ha - sıl olur.

Kemal Turan

[*] Türk teceddüt edebiyatı tarihi (İsmail Habip)

Alfabenin Tarihçesi

—4—

Yunanlılar Alfabelerini (Fenike) lilerden almışlar hatta aldıkları harflerin adını bile değiştirmeye lüzum görmemişlerdir. Yalnız bazı harfleri kendi talaffuzlarına göre lüzumsuz bulduklarından bunları, dillerinin icabına göre değiştirdikleri gibi saitesiz olan Fenike Alfabesine sesli harfler ilâve etmişlerdir.

Bir müddet sonra sessizlerin bir kısmında da hayli değişiklikler vücuda getiren Yunanlılar, ötedenberi sağdan, sola yazılmakta olan bu yazının istikametini de tebdil ederek hemen eski şeklini andırmıyacak bir hale koymuşlardı,

Bu tetkikata ve harflerin halihazırdaki şekillerine bakalırsa anlaşılıyor ki bütün Avrupa milletlerine ve onlardan Amerikaya, Avusturalyaya kadar yazılan Alfabelerin eski bu Yunan Alfabesidir. Yalnız mevcut, Alfabeler içinde bazı harfler vardır ki Yunan harflarının temin edemediği talaffuz ve şive noksanlarını ikmal için (Süryani, İbrani) Alfa-besinden alınmıştır.

Fenike Alfabesine gelince: Bu Alfabenin hakiki menşeyini tayin etmek için elde mevcut vesikalar bize tam bir kanaat verecek mahiyette değildir.

İlk defa Fenike yazısına, milattan on asır evvel yaşayan insanlar zamanından kalma bir hatıra taşında tesadüf edilmiştir. Babillilerin mihi

yazılarına nispetle çok mü-kemmel olduğu görülen bu yazının mütekaddem şekillerinin hiç bir Sami kavumda görülmemesi bu hususta dört faraziyeye kapı açmıştır:

1 — Fenike Alfabesinin Mısır yazısından çıkarıldığı... Çünkü Mısırlılar Hiyeroglifte saitelere yazmıyorlardı, Fenikelilerse bu esas aynen kabul etmişlerdi.

Fakat hangi harfin hangi Hiyeroglif şekbinden çıktığı hakkındaki tetkikat, sarfedilen bunca gayretlere rağmen tatmin kâr bir netice vermemiştir. Yalnız şu kadar var ki pek eski zamanlarda Fenikelilerin Mısırlılarla vaki olan temasları gibi tarihi deliller: Fenikelilerin hiç de değilse yazıda fikrî esas Mısırlılardan aldıklarına ihtimal veriyor...

2 — Harflerin şark samilerinin mihi yazılarından çıkarılması:

Bu nazariyeye taraftar olan zatın istinat ettiği nokta; mihi yazının en yeni şekilleridir. Halbuki sami dilleri mütehasşislerinden salâhiyet sahibi bir zat; bunu orada geçen zaman itibarıyla muhal görüyor, hatta harfleri eski Babil (tasvirî hattına irca etmek isteyenler de ret ediyor ve müddeasına delil olmak üzere şu müdafayı ileriye sürüyor!

« Garp sami yazısı meydana çıktığı zaman Babil hattı tasvirisi iki bin seneden

beri istimaldan düşmüştü, binaenaleyh nasıl olurda garbi bir sami bu metruk yazının unu oulmuş resimlerine muraacaatla ondan bir Alfabe çıkarmağa muktedir olur?

Filhakika mihi yazı milattan onbeş asır evvel bütün küçük Asyada intşar etmiş bir hat olduğu için bundan Alfabenin çıkmış olduğunu tasavvur etmek mümkündür, lakin pek zor ve karışık olmakla beraber hantal bir hattı hecai dare ecesini aşamamış olan mihi yazı, harflerin icadına medar olacak bir kabiliyet gösteremezdi.»

Mamafî mütehasşısın bu tetkikata rağmen Asurilerin mihi yazının Babil tsviri hattından çıktığı ve bunda Fenike yazısının vücut bulduğu nazariyesi; muteber bir nazariyedir.

3 — Sami Alfabesinin Hitit abidelerinde bir eş haldan çıkarılması..

Bu nazariye bek zayıftır: Çünkü Mısır yazısından taşatup etmesi muhtemel olan ve fakat henüz okunamamış bulunan bu yazının Sami harflarına örnek ittihaz edilmiş olması pek mustepattır.

Bu yazı ile Mısır yazısı arasında tevehhun edilen müşabehat, insana hakiki bir kanaat viremeyecek derecede azdır.

Sait Rağıp

OKUYUCULARIMIZA

Fikirler mecmuasının bu nushasını eline alacak okuyucularımız, eskisine nazaran mecmualarında büyük bir değişiklik göreceklere.

Bu; mecmuanın dahil olacağı yeni hayatın başlangıcıdır.

Bundan sonra FİKİRLERin her nushası bir az daha artan bir yenilikle çıkacaktır.

Mecmuanın tekâmülü için alınan tedbirler:

Maddî şekil :

FİKİRTER badema iyi kağıda basılacak ve mecmuaya mevzularla alâkadar bir çok resimler konacaktır.

Fikrî kısım :

Münevverlerle gençliğe ve muallimlere hitap eden, FİKİRLER bundan sonraki nushalarında, bu zümreleri tatmin edecek kıymetli yazılar neşredecektir.

Muallim arkadaşlar için yeni terbiye hakkında en yüksek pedagoklar tarafından yazılan yazıları neşredecek ve muallim arkadaşları en yeni FİKİRLERden haberdar edecektir.

Bir ilim ve sanat mecmuası olan FİKİRLER sahifelerinin büyük bir kısmını edebiyat ve sanata hasredecektir.

A. — Muhtelif medeniyetlerin karşılaştığı bu havali hakkında senelerden beri çok ciddi tetkikat ve tettebbüatta bulunan (Asarı atıka) müfettişi Aziz bey ve İzmir international kollej Profesörlerinden M. Seyla kıymetli yazılar yazacak ve bu yazılar resimleriyle beraber neşrelecektir.

B. — Anatol Frans, Tolstoy, Vels Romen Kolan, Dostayeviski... gibi, bütün insanlığın malı olan sanat dahiresinin Küstav löbon gibi büyük âlimlerin, muhtelif vecizeleri, mecmuanın bir iki sahifesini işgal edecektir.

S. — Cihan edebiyatının en belli başlı olanlarından bilhassa İngiliz Rus Plonya... edebiyatının en güzel kısımlarından en güzel birer parça ve ya bir hikâye derç edecektir.

D. — (FİKİRLER) İzmir gibi geniş ve mahsuldar bir hinterlanda marik ve memleketin ikinci derecede bir ticaretgâh bir şehrinde çıkması hasabiyle iktisadi bahslere de

layiki derecede ehemmiyet vermeği düşünmüş ve salâhiyetler kalemelerin muavenetleri temin edilmiştir.

Sözlerini işiyle göstermeği tercih eden (FİKİRLER) tahrir ailesinin üzerine aldığı bu kadar ağır işin (FİKİRLER) Okuyucuları tarafından takdir edileceğini ümit eder.

Hakiki Hayat ilim hayatıdır.

— Tashih —

(Fikirler)in 36 nci nushasında « İskolastizm devrinde terbiye » yazısının dördüncü sütunundaki (Verdon) kelimesi (veron) olacaktır.

§

1 Mayıs 929 tarihli nushamızdaki alfabenin tarihçesinde bazı tertip yanlışları vardır :

1 — Birinci sütunu son üç satırı; ikinci sütunun son altı satırı üstüne geçirilecek..

2 — ikinci sütunun yediinci satırındaki (yazı ve bir) kelimeleri arasına şu ibare ilâve edilecek : (Mevzua dair mes'leleri daha vazih bir şekilde ifade etmeğe kabiliyyetli bir..)

3 — Üçüncü sütununu (34) ncü satırındaki (zat) kelimesinden sonra bir (Fenikeden) kelimesi ilâve edilecek.

4 — Makalenin nihayetindeki satırda (adedini) kelimesi yerine (adını) kelimesi konacaktır.

ÇOCUK FERASETİ:

DİN

-I-

Çocuk:

— Büyükannem neden yeni elbiselerini geydi ve banada bu gün bu yeni bluzu geydirdi ?

Anne:

— Çünkü bu gün bayramdır , kiliseye gideceğiz.

Çocuk:

— Hangi bayram?

Anne:

— Miraç .

Çocuk:

— Miraç ne demektir ?

Anne:

— Miraç demek Hazret İsanın semaya çıkışı demektir.

Çocuk:

— Çıkış kelimesi neyi ifade eder?

Anne:

— Çıkış demek uçmak demektir.

Çocuk:

— Nasıl uçmuş? kanatlarıyla mı ?

Anne:

Hayir kanatlarıyla değil....Allah olduğu için sade bir surette uçtu. çünkü Allah her şeye kadirdir.

Çocuk:

— Fakat nereye uçtu?

Babam bana dediği görülen sema Hakikatta mevcut değildir . Orada yıldızlar , onların arkasında yine yıldızlar var,semanın nihayeti yoktur, o halde nereye uçtu?

Anne: (Gülerek)

— Her şey anlaşılmaz, inanmak lâzımdır.

Çocuk:

— Neye?

Anne:

— Yaşlı adamların söyledikleri sözlere.

Çocuk:

— Fakat Tuzluğu devirdiği için birisi ölecekti dediğim zaman böyle budalalıklara inanmamak lâzım geldiğini bana söylüyor-sunuz .

Anne:

— Evet budalalıklara inanmamak lâzımdır.

Çocuk:

— Bir şeyin hakikat olup olmadığını nasıl bileceğim?

Anne:

— Hakiki şeylere iman etmek lâzımdır, budalaca olanlara değil .

Çocuk:

— Hakiki imanı nasıl anlayalım ?

Anne:

— Hakiki din bizim dinimizdir.Babana söyle hareket ediyoruz. Sen de şapkanı al.

Çocuk:

— Kiliseden sonra çukulata verecek misiniz?

tereüme eden

ASIM İSMET

FİKİRLER

Hürriyet ve kudretin ilk şartı, fikrin serbest bir surette taatisidir.

* * *

Mütaassıp insanlar bilmediklerinden nefret suretiyle kendi kendilerini aldatırlar .

* * *

Dünya İngilizlerin kendisine rehberlik etmesine intizar edemez.

* * *

İngiliz idaresi altında Mısır kapak altında kaynayan süt gibidir.

* * *

Bir inkılâp evvelce tamamiyle düşünülmüş, münakaşa edilmiş ve planı çizilmiş olandan başka bir şey olamaz .

* * *

İnsan halinde bir değişiklik yapmak iktidarından mahrum olunca sırf bu sebepten zihni itiyatlarına tabi olarak eskiden alıştığı gibi yaşar.

* * *

Umumi harptan sonraki muahedeler bombardumana oğramış bir köyün sıra sıra harap olmuş ve çökmüş evleri gibi bıraktı.Bazıları tamamiyle yıkılıp gitti , diğerleri de, oğradığı tahribat hasebiyle tanınmaz bir hale geldi.

H. J. VELLS

ŞEHİR POSTASI

Memleketin bir iki hareketini takip ettim, memleket gençliğinin azmını yokladım, zevkini araştırdım' faaliyet sahalarını dolaştım; duyduk-larımı yazmayacağım bari gör-duklerimi yazayım:

Üç hafta evel ocak bina-sında koruma cemiyeti kongi-ra halinde taplandı. Vali paşanın riyasetinde olan bu iç-timain en hararetli alâkadar-ları muallim mektebi liseler dikiş yurdu talebeleri salonu duldurmuşlardı.

Ön safta da hanımlarımı-zdan ve tüccardan bir kısım; matbuat köşesi, idare heyeti, ve makamı riyaset diye üçe tefrik edilen üç cephe' dinle-yen münevver tabakayla karşı karşıya... vali paşanın kısa bir nutukunu doktor Suat beyin uzun bir konferansını dinle-dik. Aksiyon mes'elesine ehem-miyet veriyordu. (200,000)lira-lıkkoooperatif tişkiliyle daimi bir serginin olması kararları çok musipti . teşebbüslerde muvaffak olunanlarla olunma-yanları ikiye ayıran rapor o-kunurken koruma cemiyetinin bilhassa bir müracaatını çok mühim buldum; kız mektep talebelerinin giydikleri önlük-lerinin yerli mallardan olması mes'elesi. bunu ben de can ve gönülden ve milliyetimden do-ğan bir arzu ile istiyorum. Cemiyet bu müracaatı bizzat tüccara imâl ettirerek yapmış ve yazık ki yerli önlükler yine tüccar elinde kalmıştır.

Şimdi hey'etin objektif karşısında ufak bir vakfasi, ve şimdi dağılmak.. iktisadi-yatın yardım istiyen bu sa-mimi elini yalnız aynı sami-miyetle sıkılamak değil onu öp-mek ve takdis etmek te lâ-zımdır.

* * *

Geçen hafta da iki gün sıraya talebeler bayram yap-tılar. Büyük mekteplerden sonra 6 Mayıs kalan küçük-lerin bayramı ne hakiki bir bayramdı.

Çocuk ruhunun masum ey-lencelerine sahne olan Buca alanının mini mini koruluğu en sadık ve en samimi gölge-sini bu gün topraklar üstüne yaymıştı. yer yer ve küme kü-me mektepler, kır sofraları ve her ağaç dibinde bir yığın çanta... ah bu çantalar.. irfan uzviyyetinin seviyesini ölçen bu; elde taşına taşına yıpra-nan, örselenmiş eskimiş çanta-lar içinde neler yok. Bunların birini karıştırırken çocuk hav-salasını kaide çenberine alan kitaplar, hırçın ve masum parmaklarla yaprakları bü-külmüş, mürekep ve kurşun kalemle kirletilmiş kitaplar, defterler neler neler yoktu.

Aynı çantada bu irfan uzviyyetinin en hayati şeyi de vardı; yiyeceği.., bu gün sucularla limonatacıların da günüydü; kimi top oynamak-tan kimi bisiklet hevesinden kimi de kalabalık içinde şaş-kın şaşkın dolaşmaktan yorul-muş yavrular ne canlı bir hü-

cumlabu hararet söndürücülere yangınlar gibi koşuyorlardı. Alâminüt fotoğraflar karşısında, anasından babasından tedarik edebildiği üç beş kuruşu sarftan çekinmeyen yavruların öyle güzel duruşları vardıki... voleybol netini çerçeveleyen seyircilerin, muallimleri ile ne candan yakınlıklarına şahit oldum. Şimdi dönüş; şömen - döfer kalabalık, vapor kala - balık.. cûş .. hurûş.. bitabi..

Olgun mahsul vermeğe nazmet başkalar gibi bu; sarı, siyah, kumral çocuk saçlarını küme halinde demet halinde seyrede ede ben de aynı vapordan imanım dolu, kalbim dolu, ümitle, ümidin tesellisi ve zevkiyle dolu olarak onların şiriyetine bir müddet karıştım ve ayrıldım...

* * *

Düinde ressamlar cemiyetine oğramıştım. Bir seneden beri faaliyetlerini yakından takip ettiğim bu cemiyet beyler sokağında bir bina tutmuş ve ressam arkadaşları bir araya toplamıştı. Salonsuz küçük küçük dört odadan müteşekkil bu şirin binanın yalnız bir tek odası resimle dolu. hey'eti idare için alınan üç beş koltuk ve kanepeler bütün tefrişatı; bunu istihza için değil cemiyetin maddiyatı is-

tihkar ederken yalnız bedii - yat için bütün yoksuzluklar içinde çalışabileceğini ifade etmek kastiyle kaydediyorum.

Merdivenden çıkarken nazara ilk çarpan Rafet beyin (Ut çalan hanım) tablosu. Koridorun nihayetinde yine Refet beyin Gazinin muhteşem bir portresi. kapıların dışına talik edilen tablolarından birini Abidin beyin bir senbolü diğeri yüzbaşı Nazmi beyin (Akıncılar) ı ve İlhami beyin iki deniz poşadı teşkil ediyor. resim odasına girerken yine ilk nazara çarpan Refet beyin tabloları; Karantina camii mehtaplı ve akşam güneşi hallerinde iki tablo .. bir ihtiyar büstü, kedi iki tane desulu boya poşat... Rıza Konyar beyin üç kuvvetli natur mortu;; zanbaklar, gül ve papatya, ve hasırlı şişe yine üç tane büstü. İlhami beyin bir natür mort ve mütaaddit deniz ve kayık poşatları. yüzbaşı Nazmi beyin bir ihtiyar büstü. Ömer Nazmi beyin karataş, Kızılcıllu, Kozagacı ve yamanlar poşatları ile bir büstü ve bir natür mortu. İbrahim Bedi beyin üç poşadı ve bir hatme çiçeği natür mortu Abidin beyin karakalem iki akademisi bir füzen portresi lâle ve zanbakları ve

mütaaddit poşatlar Rıza Baha beyin iki poşadı ve bir kuvvetli natür mortu ve iki füzenle bir ornumanı. binayı gezerken Süzan hanım vazo ve güller natür mortu ile meşguldü. (Köylü kızı) ve bilahare hitama eren vazo ve gülleri ile istikbale çok parlak ümitler vadeden bu hanım her çalışmada bir derece daha yükseliyordu. Süzan hanımın mini mini natür mortunu da seyrettikten sonra ikinci odanın çıplak duvarlarında yalnız kalan Abidin beyin (Demirci efenin iltihakı) eskizini de bir zevkle seyrettim. Şimdi çalışma odalarının dayım şovalyeler boya kutuları dağınık bir vaziyette... içlerinde en aşkla çalışan Rıza Konyar bey. İrollinin, Mançinin takip ettikleri nazariyyeleriyle Avrupanın Kübizm empresyonizm, fütürizm diye sınıf sınıf ayırdığı sanat tarzları hakkında bilhassa Rıza Konyar beyden uzun bir konferans dinledikten, ve yakında resmi küşat yapacaklarını öğrendikten sonra derin bir hazla ayrıldım....

C. E.

Yüksek hayat yüksek duygularla olur, onları milliyetimizde bulduğumuz gün en bahtiyar günümüz olacaktır « VATANDAŞ TÜRKÇE KONUŞ » derken aynı zamanda o, vatandaşa başka milletlerin lisanını öğrenme demiyoruz . İâkin « VATADAŞ TÜRK MALI KULLAN » denilirken ona ilâve edilen cümle şudur: « ECNEBİ MALI KULLANMA KENDİN YAP KENDİN KULLAN » en büyük milliyet en büyük azimlerle eşdir arkadaş ...

İmtiyaz sahibi ve Mes'ul müdürü: Ahmet Hikmet